

ЯКІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА ПЕРЕДУМОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО РОЗВИТКУ ПТАХОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ

Стаття присвячена дослідженню якості як основи конкурентоспроможного розвитку птахопродуктового підкомплексу АПК України і визначення умов для її підвищення. В статті обґрунтована необхідність підвищення якості продукції птахівництва до світових та європейських стандартів, що є необхідною умовою розширення внутрішнього ринку та експорту.

Ключові слова: якість, стандарти, конкурентоспроможність, розвиток, птахопродуктовий підкомплекс.

SALKOVA I. U.

Vinnytsia National Agrarian University

QUALITY AS A COMPONENT OF COMPETITIVE DEVELOPMENT OF POULTRY PRODUCE SUBCOMPLEX

The purpose of the article study quality, competitiveness of poultry produce subcomplex of Ukraine. The article is devoted to the study of quality as the basis for the competitive development of poultry produce subcomplex of Ukraine and the conditions for its increase. In the article the necessity of improving the quality of poultry products to European and world standards, which is a necessary condition for export expansion. The state livestock farms in Ukraine, structure and dynamics of production of meat. Based on the analysis of external and internal impacts set point increase in poultry meat and eggs. The factors and points of growth of poultry meat and eggs. When covering the level of profitability in the main industries poultry subcomplex. The level of consumption of poultry production and consumption rates. Tendencies of export-import activity poultry subcomplex. Conducting research on the state grocery subcomplex of agroindustrial complex of Ukraine and the obstacles to its development. Revealed that poultry subcomplex is promising and open to innovation and its development should take place taking into account the environmental, economic and social priorities. Recommendations on innovation and integration grocery subcomplex of agroindustrial complex of Ukraine. Recommendations on innovative development poultry produce subcomplex because of forage production with utilization of secondary raw materials and use cheap protein plant components.

Keywords: quality, standards, competitiveness, development, poultry subcomplex.

Постановка проблеми. Проблема забезпечення якості сільськогосподарської продукції відображена у працях багатьох провідних вчених, що вважають її головним чинником стабільного розвитку виробництва та експорту продукції АПК України враховуючи динамічні процеси, які відбуваються на світовому ринку. В умовах, коли економіка України, функціонує відповідно до норм і правил СОТ, статусом пріоритетного розвитку виробництва, активізації експорту є стрімке нарощування виробництва якісної конкурентоспроможної продукції, що сприятиме подальшому розширенню зовнішніх та внутрішнього ринків, зміцненню продовольчої безпеки країни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема якості продукції АПК висвітлена в працях таких вчених-економістів, як Буряк Р.В., Галушко В.П., Гудзинський О.Д., Єрмаков О.Ю., Кирилов Ю.Є., Салькова І.Ю., Ставська Ю.В., Чорний Г.М. та ін. Враховуючи світові тенденції та досвід, дана проблематика вимагає пошуку і обґрунтування нового напрямку основоположних чинників конкурентоспроможного розвитку птахопродуктового підкомплексу, основою для якого є якість продукції.

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, дані офіційних сайтів підприємств-виробників птахопродуктової продукції, статистичні дані. Під час проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення, монографічний метод.

Формулювання цілі статті. Мета дослідження полягає у дослідженні якості, як складової конкурентоспроможного розвитку птахопродуктового підкомплексу АПК України і визначення умов для її підвищення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У наших дослідженнях поняття “розвиток” розглядається, як незворотно направлені зміни у системі, що відбувається, як процес переходу з одного стану в інший, більш досконалий. Поняттям “економічний розвиток” охоплюються всі способи появи чогось нового, тобто основною складовою цього процесу є нововведення [3, с. 84]. В свою чергу, під конкурентоспроможним розвитком аграрного сектору економіки слід розуміти такий модернізаційний стан, за якого забезпечується економічна, соціальна та екологічна гармонізація розвитку господарських систем у збалансованому структурному співвідношенні, що створює базис для активного розвитку соціально-орієнтованої системи відносин у всіх сферах господарювання країни. При цьому класичні чинники, такі як кількість трудових ресурсів, наявність значної кількості мінерально-сировинних ресурсів, широка доступність факторів виробництва поступово втрачають своє провідне значення, як екстенсивні [1, с. 356]. Враховуючи досвід країн в яких сільське господарство розвивалось стрімкими темпами (США, Франція,

Німеччина) та має високі показники продуктивності, якості продукції, вітчизняним сільськогосподарським виробникам, зокрема і птахівничим підприємствам, потрібно першочергово приділити свою увагу запровадженню інновацій та передових технологій у виробництво.

Птахопродуктовий підкомплекс є частиною тваринницько-продуктового комплексу України та включає в себе взаємопов'язані інститути та механізми, що взаємодіють та направлені на створення умов, що здатні забезпечити розширення виробництва та конкурентоспроможність підкомплексу загалом, а також господарюючих суб'єктів, що до нього входять. Основою птахопродуктового підкомплексу є птахівництво, що забезпечує добробут країни загалом та населення, шляхом постачання харчових продуктів [4, с. 36]. Перспективи конкурентоспроможного розвитку птахопродуктового підкомплексу у значній мірі визначаються прийнятою стратегією розвитку всього агропромислового комплексу. Однак враховуючи тенденції сьогодення, досягти конкурентоспроможного розвитку підприємствам птахопродуктового підкомплексу можливо лише шляхом введення інновацій та підвищення якості продукції. Наявність чіткої стратегії підвищення якості означає чітку постановку цілей, що дозволить виробникам підкомплексу окреслити перспективи розвитку.

Як відомо, конкурентоспроможність продукції визначають дві складові – ціна і якість. Проведення моніторингу цін продукції птахопродуктового підкомплексу вказує на високий рівень цінової конкурентоспроможності. А вивчення кон'юнктури ринку свідчить про високий попит на продукцію птахівництва, як всередині країни, так і за її межами. Підвищенню рівня конкурентоспроможності сприяв стрімкий ріст розширення виробництва. Якщо на початку 2000-х років в усіх категоріях господарств налічувалося лише 123,7 млн голів птиці, то вже в 2015 р. її чисельність зросла майже на 73,5 %. Виробництво більшої частки продукції відбувається промисловим шляхом (65 % яєць), що забезпечує її високу технологічність та якість [6].

Український виробник птахівничої галузі завойовує свої позиції на ринку за рахунок переваг якості порівняно з імпоротною аналогічною продукцією, а саме: застосовує корми з меншою кількістю штучних добавок при відгодівлі, а також використовує переваги зберігання продукції з урахуванням короткого шляху «від птахофабрики до столу». Про задоволення якістю продукту на внутрішньому ринку говорить високий попит населення та рівень споживання продукції 23,4 кг на людину, що вище ніж у країнах ЄС. Також, про якість свідчить високий рівень експортної діяльності (10 місце в світі). Україна виробляє 1 мільйон 200 тисяч тонн курячого м'яса на рік [6].

Наймогутнішою зброєю українських виробників курятини, як і фермерів Європейського Союзу (ЄС) у зіткненні з новими комерційними викликами має стати якість. Враховуючи високий рівень безпеки продовольчого ланцюга, що забезпечується законодавством, ЄС має перевагу за якістю, в яку фермери і виробники зробили капіталовкладення в більш глобальному масштабі. Найістотніші питання в ЄС стосуються гігієни і безпеки продуктів харчування, харчової і поживної цінності та соціальних вимог. Споживачі у багатьох частинах світу потребують смачних, традиційних і справжніх продуктів харчування, а також застосування високих стандартів утримання птиці [7].

Фактори, які впливають на якість і безпеку продукції птахівництва можна поділити на такі групи: фактори тваринного походження (мікотоксини); ГМО тваринного походження; фактори хімічного походження (токсичні елементи; пестициди; радіонукліди; азотовмісні сполуки; гормональні препарати; залишкові кількості лікарських речовин та наноконпонентів).

Забезпечення якості продукції птахопродуктового підкомплексу має здійснюватися комплексно, оскільки на неї впливають ряд чинників економічного, екологічного, соціального характеру тощо (рис. 1). На державному рівні з метою забезпечення якості продукції птахівництва мають бути здійснені наступні кроки: державні органи мають здійснювати нагляд за якістю продукції на всіх етапах виробничого процесу – від виробника сировини до реалізації кінцевої продукції безпосередньому споживачу; національні стандарти та сертифікати якості повинні бути узгоджені та приведені у відповідність до світових; системи управління якістю на підприємствах мають відповідати міжнародному рівню (вимогам Європейського фонду управління якістю та інше); має бути збільшена кількість сертифікованих лабораторій, функціями яких було б визначення відповідності якості продукції міжнародним стандартам якості [7, с.78].

Вітчизняними підприємствами, продукція яких відповідає світовим та європейським стандартам якості є Миронівська птахофабрика, Миронівський м'ясопереробний завод Легко, Агромарс і Птахофабрика Снятинська Нова. На даних підприємствах діє інтегрована система управління якістю та безпечністю, яка сертифікована на відповідність вимог міжнародного стандарту ISO 9001:2008 та схеми сертифікації фітосанітарного контролю.

Особливу увагу хочеться приділити МХП, що виробляє 60 % курятини в Україні. В МХП запроваджено ефективну систему управління якістю та безпечністю продукції (табл. 1), що дозволяє контролювати виробничий процес на всіх його етапах: від вирощування зернових, виробництва комбікормів та інкубаційного яйця до вирощування поголів'я та переробки. Також на підприємствах холдингу контролюється доставка фінальної продукції та регулярно перевіряються торговельні точки на відповідність санітарно-гігієнічним нормам.

Протягом останніх семи років компанія запроваджує і підтримує інтегровану систему управління якістю та безпечністю харчових продуктів згідно з найактуальнішими світовими стандартами. Більшість

підприємств МХП, які випускають харчову продукцію, пройшли сертифікацію у міжнародному органі з сертифікації SGS на відповідність міжнародним стандартам управління якістю та безпечністю продукції. На полях холдингу вирощуються кукурудза, сояшник, пшениця та рапс, що використовуються у виробництві комбікормів високої якості. Міжнародна сертифікація забезпечує випуск безпечної та якісної продукції та сприяє глобальному маркетингу.

Рис. 1. Групи чинників, що забезпечують якість продукції птахівництва (Джерело: побудовано автором з використанням [7])

Таблиця 1

Системи управління якістю та безпечністю продукції на підприємствах ПАТ «Миронівський хлібопродукт»

Підприємство	Стандарти
Птахівництво	
ПрАТ «Миронівська птахофабрика»	ISO 9001:2008 + FSSC 22000:2013
ПрАТ «Дружба народів Нова»	ISO 9001:2008 + FSSC 22000:2013
ПрАТ «Оріль-Лідер»	ДСТУ ISO 9001:2009 + ДСТУ ISO 22000:2007
Філія «Переробний комплекс» ТОВ «Вінницька птахофабрика»	ISO 9001:2008 + FSSC 22000:2013
ТОВ «Птахофабрика Снятинська Нова»	ISO 9001:2008 + FSSC 22000:2013
М'ясопереробка та напівфабрикати	
Філія «М'ясокомбінат - СТОБ «Дружба народів»	ISO 9001:2008 + FSSC 22000:2013
Миронівський м'ясопереробний завод «Легко»	ISO 9001:2008 + FSSC 22000:2013
ПрАТ «Український бекон»	ISO 9001:2008 + FSSC 22000:2013
Виробництво комбікормів	
ПАТ «Миронівський завод з виготовлення круп і комбікормів»	ISO 9001:2008 + ISO 22000:2005
ТОВ «Катеринопільський елеватор»	ISO 9001:2008 + ISO 22000:2005
ТОВ "Вінницька птахофабрика« Філія "Внутрішньогосподарський комплекс з виробництва кормів"	ISO 9001:2008 + ISO 22000:2005

жерело: побудовано автором згідно даних офіційного сайту МХП [2]. Дослідження доводять, що питання впровадження систем управління якістю та безпечністю продукції потрібно вирішувати комплексно. Зокрема, розвивати систему менеджменту якості продукції (TQM – Total Quality Management). Такий підхід спрямований на досягнення довгострокового успіху шляхом задоволення вимог споживача і вигоди для співробітників і суспільства.

Аналіз функціонування існуючих систем державного нагляду в Україні та досвід зарубіжних країн виявив, що суттєве значення має забезпечення ефективного ринкового нагляду, спрямованого на гарантування високого рівня охорони здоров'я споживачів та безпеки продукції при розміщенні її на ринку

та споживанні. Ринковий нагляд є важливим інструментом забезпечення виконання директив «нового підходу». Саме ринок здійснює ефективний нагляд за якістю продукції та її конкурентоспроможністю.

Висновки. Дослідження доводять, що сучасні українські стандарти щодо показників якості продукції АПК мають багато розбіжностей зі стандартами світового ринку та потребують кардинального доопрацювання згідно вимог ЄС. Визнання Європою безпеки і якості української продукції є одним з головних критеріїв для її просування на інші ринки, насамперед Близького і Далекого Сходу.

На вітчизняних підприємствах птахопродуктового підкомплексу необхідним є запровадження менеджменту якості, метою якого має бути запровадження організаційно-економічних, біологічних, санітарно-гігієнічних, техніко-технологічних та соціально-економічних засобів покращення якості. Зокрема, враховуючи значний вплив на якість продукції птахівництва комбікормів і кормосумішей, менеджмент якості першочергово має запровадити інноваційні підходи в кормовиробництві: селекційно-племінні технології, нарощування вітчизняного виробництва використання повнорационних кормів, технологія переривчастого освітлення, безвідходна технологія переробки продукції та біоконверсія відходів виробництва тощо.

Отже, птахопродуктовий комплекс вітчизняної економіки володіє достатнім ресурсним потенціалом, який, при раціональному його використанні та інноваційному, здатний не лише повністю забезпечити внутрішні продовольчі потреби у якійсій продукції, але й перетворити Україну на потужного світового гравця на ринку продукції птахівництва.

Література

1. Кирилов Ю. Є. Концептуальні засади конкурентоспроможного розвитку аграрного сектору економіки України в умовах глобалізації : монографія / Ю.Є. Кирилов. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 420 с.
2. Офіційний сайт МХП [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mhp.com.ua/ru/home>
3. Salkova I. The genesis of the notion “economic development” in the context of the logic of cognition / I. Salkova, A. Kolisnyk, M. Homeniuk // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2016. – № 4. – С. 77-86.
4. Салькова І.Ю. Пріоритетні напрямки розвитку птахопродуктового підкомплексу АПК України / І. Ю. Салькова // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2015. – № 4. – С. 35-42.
5. Салькова І.Ю. Інноваційне кормовиробництво – основа розвитку птахопродуктового підкомплексу / І. Ю. Салькова // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2016. – № 7. – С. 105-113.
6. Офіційний сайт “Союз птахівників України” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.poultryukraine.com>
7. Ціхановська В.М. Управління якістю продукції птаховиробничих підприємств в умовах глобалізації : монографія / В. М. Ціхановська, Ю. В. Ставська. – Вінниця : ВНАУ, 2013. – 220 с.

Надійшла 22.02.2017; рецензент: д. е. н. Прямухіна Н. В.